

1 BIJLAGE 1: HET PEDAGOGISCH BELEID AAN DE HAND VAN ACHT KRACHTLIJNEN

1.1 ONDERWIJS IN HET SPOOR VAN BERNARDUS VAN CLAIRVAUX

Bernardus ontwikkelde een eenvoudige pedagogiek en gaf zijn leerlingen één voorname opdracht, nl. te **groeien** als (goede) (mede-)mens. Het onderwijs moest mensen veranderen en hen een leven lang positief beïnvloeden, al was het maar dat je ervan overtuigd geraakte dat dit leren een levensopdracht was.

Dit groeien in liefde gebeurde volgens Bernardus **in drie fasen**. Hij beschreef dit groeiproces met behulp van een ladder met drie treden¹.

Bernardus was van mening dat **iedereen** die opdracht kon aanvatten op voorwaarde dat de opvoeding geduldig, oplossingsgericht en vergevingsgezind was.

Centraal in die opvoeding stond de verbondenheid, de **relatie** tussen de leraar en de leerlingen waarbij de leraar steeds de groei en de toekomst van zijn leerlingen voor ogen moest houden.

Daarom overstijgt de leer van Bernardus kennisoverdracht. De leerling moest de kennis niet alleen begrijpen maar ook in zich opnemen, verwerken en in de praktijk zetten (van kennisverwerving over kennisontwikkeling tot kennisintegratie). Deze kennis betrof naast taal, wiskunde, wetenschappen ook relationele vaardigheden en gedrag. Kennis stond ten dienste van **menswording**², groeien als mens maar dan wel steeds in verbondenheid.

1.2 BOUWEN AAN EEN KATHOLIEKE DIALOGESCHOOL

Daarom willen de Bernardusscholen binnen de katholieke traditie hun christelijk project vorm geven in dialoog met andere levensbeschouwelijke visies. Ons opvoedend onderwijs heeft niet tot doel om leerlingen te bekeren maar het wil hen uitdagen en verrijken door het aanbod van het christelijke verhaal. Ze wil alle jongeren stimuleren tot spirituele groei waarbij die spiritualiteit verschillende invullingen kan krijgen, van een zelfbewustzijn, een normen- en waardensysteem, een levensvisie tot een link met het transcendente. Het is de uitdaging om leerlingen en personeelsleden ongeacht hun persoonlijke geloofsstijl aan te spreken om respectvol om te gaan met het anders-zijn, om goede relaties met iedereen te hebben en om zo ons opvoedingsproject bewust en actief in de praktijk om te zetten³.

1.3 EEN GEÏNTEGREERDE AANPAK

Een geïntegreerde aanpak houdt in dat alle personeelsleden betrokken zijn bij het pedagogische beleid. De leraar wordt de eerste leerlingenbegeleider en krijgt de centrale rol bij het creëren van optimale ontwikkelingskansen voor alle leerlingen.

De leerlingenbegeleider krijgt drie rollen, een begeleidende, coördinerende en ondersteunende.

Het handelen van alle personeelsleden zit ingebed in een globaal en ondersteunend pedagogisch beleid, dat in overleg en aangestuurd door de directie uitgewerkt wordt, en dat betrekking heeft op de gehele schoolwerking.

Een geïntegreerde aanpak veronderstelt ook de inbreng van alle partners – leerlingen, ouders en tal van externen.

¹ Zie bijlage 2.

² Zie ook verder bij het tweede punt: zorg op drie niveaus.

³ Zie ook Deel 1, rubriek 4.1.1 'Accent op élk talent'.

1.4 HET ZORGCONTINUÛM

Volgens het VN-verdrag⁴ heeft elke leerling recht op onderwijs dat zoveel als mogelijk aansluit bij zijn behoeften. Afhankelijk van die behoeften krijgt de zorg een invulling.

In een zorgcontinuüm worden vier niet strikt af te lijnen fasen onderscheiden. Waar de zorg in het begin dezelfde is voor alle leerlingen, wordt ze in de volgende fasen intensiever en voor een steeds kleinere groep leerlingen.

De begeleidende klassenraad zoekt binnen deze vier fasen van het zorgcontinuüm naar een passende individuele begeleiding.

Fase 0: brede basiszorg

Elke leraar zorgt voor kwaliteitsvol onderwijs in een positief, rijk, veilig en ondersteunend schoolklimaat.

Fase 1: verhoogde zorg

Als een leerling/ouder aangeeft of een leraar merkt dat de basiszorg niet voldoende is, engageert de school zich om de zorg te verhogen. De klassenraad bekijkt hoe we deze hulp kunnen bieden. Er wordt een begeleidings- of remediëringsplan afgesproken.

- Zo onderzoekt de klassenraad welke REDICODI-maatregelen zinvol kunnen zijn, dit zijn remediërende (=RE), differentiërende (=DI), compenserende (=CO) of dispenserende (=DI) maatregelen. Ze putten hiervoor uit inspiratiedocumenten beschikbaar voor elk personeelslid op de Smartschool van de school.
- De klassenraad kan bv. oordelen dat de leerling baat heeft met de hulp van een leercoach, het volgen van de avondstudie, het gebruik maken van de tijdsklas, het inzetten van extra middelen.
- Bij een langdurige afwezigheid zal de klassenleraar je contacteren om afspraken te maken rond notities en in te halen toetsen, taken, proefwerken. Indien mogelijk wordt TOAH (= tijdelijk onderwijs aan huis) aangeboden (zie 3.1.1.5).

Fase 2: uitbreiding van zorg

Als een leerling/ouder aangeeft of de leraars merken dat verhoogde zorg niet voldoende is, kan de leerling/ouder of het zorgteam de hulp inschakelen van het CLB. De begeleidende klassenraad en CLB overleggen in samenspraak met de leerling en ouder hoe we deze hulp kunnen bieden. Dit kan verschillende vormen aannemen.

- Er wordt een individueel handelingsplan (= IHP) opgesteld met extra maatregelen.
- Het CLB doorloopt met de leerling een handelingsgericht diagnostisch of HGD-traject wat kan leiden tot een gemotiveerd verslag (met recht op ondersteuning vanuit het ondersteuningsnetwerk Vlaamse Ardennen) of tot een verslag (met recht op een individueel aangepast curriculum, zie fase 3).
- De leerling wordt intern (bv. door een leerlingenbegeleider) of extern (bv. door een medewerker van het CLB of van een andere instantie) begeleid.
- Er wordt een korte of lange time-out ingepland.

⁴ Verdrag van 13/12/2006 inzake de rechten van personen met een beperking.

- Er wordt een aangepast lesprogramma of flexibel leertraject overwogen, zie 3.5.5.

Fase 3: maatwerk

Als het zorgaanbod van de school nog steeds onvoldoende afgestemd is op de onderwijsbehoeften van de leerling of wanneer de school onvoldoende draagvlak heeft om adequaat in te gaan op de zorgvraag, kan gezocht worden naar een oplossing op maat. Mogelijke oplossingen zijn:

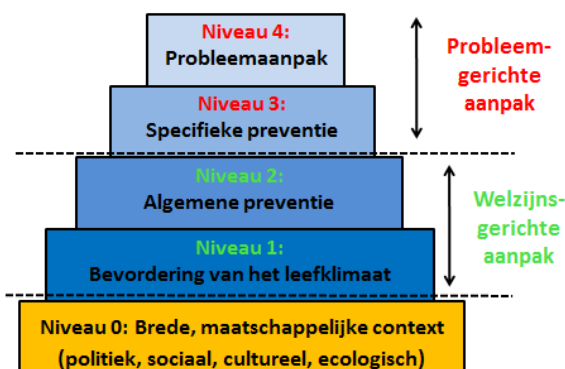
- Een aangepaste studiekeuze of heroriëntering, rekening houdend met de wettelijke bepalingen (niet alle overgangen zijn na een bepaalde datum nog mogelijk of haalbaar).
- Afstappen van het gemeenschappelijk curriculum of werken met een IAC, dit is een individueel aangepast curriculum. Hierbij wordt duidelijk aan de ouders en leerling gecommuniceerd dat de leerling geen getuigschrift meer kan behalen, wel nog een leerbewijs met een overzicht van behaalde doelen.
- Inschrijving in een nieuwe school voor gewoon onderwijs onder ontbindende voorwaarden (indien de leerling een verslag kreeg na het doorlopen van het HGD-traject).
- Inschrijving in een school voor buitengewoon onderwijs (indien de leerling een verslag kreeg na het doorlopen van het HGD-traject).

1.5 HANDELINGSGERICHT WERKEN

Met 'handelingsgericht werken' (= HGW) willen we de begeleiding van de leerlingen verbeteren. Het is een systematische manier van werken, waarbij we vertrekken vanuit zeven uitgangspunten.

- De onderwijsbehoeften van de leerlingen staan centraal.
- Er wordt rekening gehouden met de specifieke leerling in een specifieke context: de begeleiding is op maat en niet 'standaard'.
- De leraar speelt een cruciale bijdrage bij de ontwikkeling van elke leerling. De school investeert in de ondersteuning en professionalisering van de leerkrachten.
- We zoeken bewust naar de positieve aspecten van de leerling, de klas, de school, de ouders en spelen hierop in. De centrale vraag is: wat werkt?
- We zetten in op een actieve participatie van alle partners: school, leerlingen, ouders, CLB en externen indien nodig.
- We werken doelgericht met acties die nodig en nuttig zijn. Ze worden door alle partijen als wenselijk en haalbaar geacht en zoveel mogelijk door alle betrokkenen gedragen.
- Er worden heldere afspraken gemaakt en gecommuniceerd. Alle betrokkenen kennen die afspraken en leven ze na.

1.6 DE PREVENTIEPIRAMIDE

Waar mensen samen leven, duiken conflicten op. Omdat voorkomen beter is dan genezen, werken we aan een positief schoolklimaat waar leerlingen zich welkom, (h)erkend en veilig voelen. We maken gebruik van de preventiepiramide, een model voor een integraal beleid met concrete maatregelen op vier niveaus⁵.

⁵ Dit concept ontleen we aan Johan Delerck, Acco, 2011.

1.7 'GROWTH MINDSET'

Centraal in de pedagogiek van Bernardus stond groei, de groei als mens in de vaste overtuiging dat elke mens in staat was om vooruitgang te boeken.

Uit recent onderzoek⁶ blijkt dat de prestaties van mensen niet alleen door hun vaardigheden en talenten tot stand komen, maar ook door de manier waarop zij hun intelligentie en presteren benaderen.

- Wanneer je gelooft dat vaardigheden, talenten, capaciteiten min of meer vaststaan, heb je een 'fixed mindset'. De kans is groot dat je focust op je kwaliteiten en falen probeert te vermijden. Daardoor kan groei stagneren.
- Wanneer je gelooft dat iemands capaciteiten veranderbaar zijn, heb je een 'growth mindset'. De kans is groot dat je zal experimenteren, dat je uitdagingen ziet als een kans om te groeien en falen als een teken dat er nog geoefend moet worden. Daardoor zal groei gestimuleerd worden.

Belangrijk blijkt de mindset van de mensen om je heen, van je ouders, opvoeders, leerkrachten. Als zij geloven dat je vooruitgang kan boeken, positieve feedback geven op het proces en op de inspanningen je levert, stimuleert dit je groeiproces. Daarom willen we werk maken van deze 'growth mindset', van positieve feedback gericht op het proces en hanteren we geen statisch labelmodel.

1.8 EEN HERSTELBELEID IN EEN VERBINDEND SCHOOLKLIMAAT

In een verbindend schoolklimaat is iedereen de moeite waard is en wordt hij gewaardeerd om wie hij is, om wat hij kan en om wat hij doet, binnen zijn eigen mogelijkheden en binnen de afgesproken kaders van de school. In een school die verbinding centraal stelt, voel je je veilig, telt je mening, denk je mee, krijg je én geef je respect en vertrouwen. Dit klimaat moet elke dag voelbaar zijn in de gewone klassituatie, op de speelplaats, in de leraarskamer, in contacten met elkaar en met de ouders.

Een school kan werken aan dit klimaat a.d.h.v. een duidelijke pedagogische visie, een gestructureerd preventiebeleid, een onderbouwd zorgbeleid, een actieve schoolwerking, een positieve en verbindende communicatie, formele en informele participatie, een herstelgericht groeibeleid. Dat klinkt indrukwekkend maar twee zaken zijn van belang.

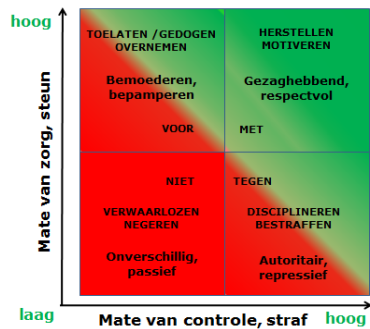
- Weten we wat we werkelijk belangrijk vinden? Kennen we het kader van waaruit we willen werken? Kunnen we uitleggen waarom we dit belangrijk vinden en liggen onze afspraken, onze regels in het verlengde van onze visie?
- Kunnen we in overleg met de leerling ongewenst gedrag bespreken zonder terug te vallen op de 'letter van de wet'? Laten we ruimte voor individualisering en stellen we 'contact boven contract'? Kunnen we volgens de 'geest van de wet' ons corrigerend optreden motiveren aan de leerling en zelfs met hem zoeken naar een oplossing?

In dit schoolklimaat spreken we elkaar aan op een groeiend verantwoordelijkheidsgevoel zodat we samen kunnen werken aan relaties die gebaseerd zijn op wederzijds respect. We zetten ons steeds in voor het bouwen, behouden en versterken van deze relaties.

Dit doen we o.a. door gebruik te maken van de sociale discipline matrix⁷.

⁶ Zie vooral het werk van de Amerikaanse psychologe Carol S. Dweck.

⁷ Deze matrix werd in 2000 ontworpen door Ted Wachtel.

In deze matrix worden vier manieren gepresenteerd waarop conflicten kunnen aangepakt worden, door het combineren van hoge of lage mate van controle en straf met veel of weinig zorg en ondersteuning.

Een verbindende school combineert een hoge mate van controle met een hoge mate van steun. Er worden grenzen aangegeven binnen een groeiende pedagogische ruimte.

Warme duidelijkheid⁸ is onze opvoedingsstijl.

2 GROEIBELEID OP DRIE NIVEAUS

2.1 DE DRIE TRAPPEN VAN DE LIEFDE (BERNARDUS VAN CLAIRVAUX)

Bernardus geeft aan elke leerling één opdracht, nl. te groeien als (goede) mens. Hij beschrijft 'dit groeien in liefde' met behulp van een ladder met drie treden⁹.

- In de eerste fase ontdekt elke leerling 'de waarheid van zichzelf': hij wordt uitgedaagd de eigen gaven en gebreken te ontdekken. Het **verstand, de kennis, de praktische vaardigheden** moeten geoefend worden. De nadruk ligt op kennisverwerving, ook van het 'goede leven'. Hierbij focust Bernardus op de lectuur van het evangelie en in het bijzonder op het voorbeeld van Jezus Christus die pleit voor een wereld van gelijkheid en *rechtvaardigheid* – niet vertrekkend vanuit één of andere politieke of andere orde maar vanuit het eigen handelen¹⁰.
- Wanneer de leerling zichzelf leert kennen en een aanvang neemt om een goed mens te worden, kan hij werk maken van 'de waarheid van de andere'. In deze fase wordt **de wil** geoefend: de bereidheid in te treden in de gedachten, de gevoelens van je medemens, je ego op zij te willen schuiven. De nadruk ligt op *verbondenheid*, want een mens is nooit een mens alleen. Bernardus focust op relationele vaardigheden en sociaal gedrag. Dit is een zaak van zien, nadoen, ervaren. Dit proces vraagt geduld, begrip en voorbeeldigheid van de opvoeder.
- Wanneer de leerling geleerd heeft wat het goede is (= een gezonde rede) en dit jarenlang geoefend heeft (= een rechte wil), ontstaat beetje bij beetje **het geweten**. Eenmaal volwassen kan elke mens in *vrijheid*¹¹ er voor kiezen om het goede te doen. Je kan autonoom de beslissing nemen om zelf een authentiek voorbeeld te worden. Dit is geen eenmalige beslissing, maar een levenslang kiezen, met vallen en opstaan. Het vraagt ook geen bovenmenselijke inspanningen, maar dagelijkse 'krumels van goedheid'.

In onze communicatie geven we deze drie trappen kernachtig weer met de 3 B's (de B van Bernardus): **bekwaam, betrokken, beziel**. We wensen onze leerlingen te vormen op intellectueel, professioneel niveau (bekwaam), op sociaal en relationeel niveau (betrokken) maar ook op spiritueel niveau, dit is de leerling vormen tot een geëngageerde, empathische en enthousiaste mens (beziel).

⁸ Term van Peter Adriaenssens in *Verbolgen verbonden*, Lannoo, 2018, p.85.

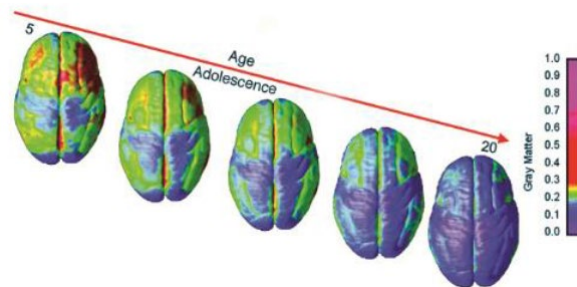
⁹ De indruk wordt gewekt dat dit drie aparte fasen zijn maar Bernardus behield een dynamische kijk: een mens kan én moet zijn gehele leven groeien in kennis, goede wil en geweten.

¹⁰ Bernardus focust sterk op persoonlijke verantwoordelijkheid: wil je de wereld veranderen, begin dan bij jezelf, steeds met kleine stapjes.

¹¹ Volgens het Bijbelse mensbeeld dat de mens in volle vrijheid is geschapen. Het is ook niet toevallig dat de verlichting in christelijk Europa is ontstaan want de begrippen 'vrijheid, gelijkheid, broederlijkheid' gaan terug op christelijke waarden zoals de hoger vermelde 'rechtvaardigheid, verbondenheid, vrijheid'.

2.2 DE RIJPING VAN ONZE HERSENEN

Opmerkelijk is dat uit neurologisch onderzoek blijkt dat onze hersenen langzaam en gefaseerd naar volwassenheid rijpen. Ons brein ontwikkelt zich min of meer van achteren naar voor en dit proces loopt tenminste door tot en met het 25ste levensjaar.

*Hersenen ontwikkelen zich langzaam van achteren naar voor
(van rood naar geel naar groen naar lichtblauw naar blauw)*

In de periode voor de puberteit ontwikkelen zich de primaire sensorische gebieden (kijken, luisteren, voelen, proeven), de taalgebieden, de motorische en de associatiegebieden. Daarna vindt de integratie plaats van kijken, luisteren, taal en motoriek en kan het kind leren lezen, rekenen, schrijven maar ook fietsen, zwemmen en andere vaardigheden. In deze eerste fase ontwikkelen zich op het einde ook al wat gebieden in de prefrontale zone, zoals motivatie en een begin van redeneren.

In de puberteit zijn de emotionele hersengebieden aan de beurt die extra geprikkeld worden door de aanmaak van geslachtshormonen. Het brein is klaar om te leren communiceren, sociale contacten op te doen en het andere geslacht te leren kennen. Willen scholen deze pubers toch iets leren, dan zullen zij zich sterk op de motivatie, persoonlijke betrokkenheid en emotie moeten richten. Hier passen interactieve en coöperatieve werkvormen om de betrokkenheid te verhogen. Ook wordt dit gebied sterk aangestuurd door beloningen¹².

De prefrontale lobben zijn het laatst aan de beurt. Daar bevinden zich de zelfsturende gebieden (zoals zelfreflectie, zelfregulatie, zelfkennis, zelforganisatie), het geweten (gedragscontrole, emotionele controle, sociale controle), ons gezond verstand¹³. Pas in deze fase leren de leerlingen zelfstandige beslissingen te nemen, na te denken vooraleer te handelen en een bewust onderscheid te maken tussen goed en kwaad. Pas nu kunnen leerlingen zelfstandig grote taken maken, waarbij ze zelf moeten organiseren, structuur aanbrengen en keuzes maken uit alternatieven.

2.3 DE DRIE GROTE DOELEN VAN ONDERWIJS

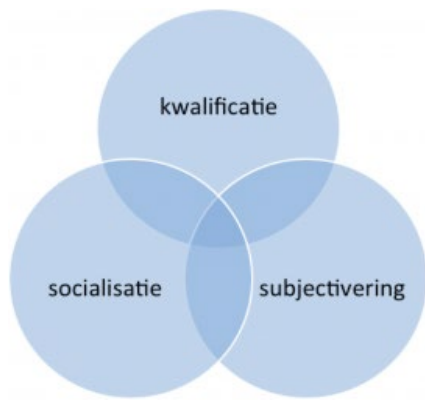
Pedagogen die aan onderwijs een ruime invulling geven¹⁴, koppelen drie doelen aan onderwijs. We vermelden hier één pedagoog, Gert Biesta¹⁵, die het heeft over kwalificatie, socialisatie en subjectivering - termen die kunnen gelinkt worden aan de drie niveaus van Bernardus.

¹² Voor pubers is dat vaak de instemming en bewondering van hun vrienden wat hen kan drijven tot stuntwerk of storend gedrag. Ook zijn pubers zeer gevoelig voor negatieve kritiek en afwijzing. Kritiek op de leerling als persoon moet gemeden worden. Omgekeerd geldt ook dat positieve feedback en sturende commentaar hen vleugels kunnen geven.

¹³ Dit verklaart waarom pubers nog niet kunnen denken, handelen, reflecteren zoals volwassenen en ze zo vaak gevoelsmatig reageren en beslissingen nemen.

¹⁴ Vaak wordt de school herleid tot 'een instrument voor de maatschappij': ze dient zich aan te passen aan wat die samenleving vraagt of nodig heeft. Deze vraag wordt dan meestal in economische termen uitgedrukt, zoals het concept dat scholen leerlingen dienen voor te bereiden op de kenniseconomie die hen te wachten staat. In een ruimere zin moet de school leerlingen vooral vaardigheden bijbrengen om een leven lang te leren, gezien de snel veranderende maatschappij.

¹⁵ In zijn boek 'Goed onderwijs en de cultuur van het meten', 2012.

Kwalificatie gaat om het verwerven van kennis, vaardigheden en houdingen die kinderen en jongeren kwalificeren om iets te doen. Dit iets kan heel specifiek zijn, zoals kwalificatie voor een beroep, of meer algemeen, zoals gekwalificeerd raken om in een complexe, multiculturele samenleving te kunnen leven.

Socialisatie gaat het om de wijze waarop jongeren deels onder invloed van het onderwijs deel worden van tradities en praktijken. Ook dit kan specifiek zijn, zoals socialisatie in een bepaalde beroepspraktijk, of meer algemeen, zoals socialisatie in de cultuur van de democratie.

Daarnaast werkt onderwijs ook altijd in op de menselijke individualiteit en subjectiviteit, een dimensie die Biesta als persoonsvorming of **subjectivering** aanduidt¹⁶.

2.4 DE DRIE VITAMINES VOOR GROEI

Edward L. Deci en Richard M. Ryan ontwikkelden de zelfdeterminatietheorie die vertrekt vanuit de stelling dat er drie aangeboren psychologische basisbehoeften zijn die het functioneren en de groei van een mens beïnvloeden, namelijk

- competentie of proberen het resultaat te beheersen en die beheersing te ervaren;
- (relationele en sociale) verbondenheid, de universele wil voor interactie, verbinding en de ervaring om voor anderen te zorgen;
- autonomie, de universele drang om het eigen leven in handen te nemen en in overeenstemming te zijn met het geïntegreerde zelf.

Maarten Vansteenkiste, hoogleraar aan de Universiteit Gent, hertaalde deze theorie en past dit toe op de leermotivatie van jongeren. Zo kwam hij tot zijn ABC-model, waarbij elke letter verwijst naar een belangrijke vitamine om tot groei te komen¹⁷:

- A van **Autonomie**: een eigen mening en inbreng mogen hebben, jezelf kunnen zijn;
- B van **verbondenheid**: goede relaties kunnen aangaan, zich verbonden weten met de groep, zich veilig en geliefd weten in de groep,
- C van **Competentie**: zich gewaardeerd, gerespecteerd, competent voelen.

Door in deze vitamines te voorzien voeden ouders, leerkrachten en hulpverleners de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Wanneer deze behoeftes ondermijnd worden, vertraagt hun groei en kan zelfs psychopathologie in de hand gewerkt worden. De auteurs lichten toe hoe kinderen die deze vitamines krijgen nieuwsgierig en geboeid door het leven gaan. Bovendien luisteren ze eerder uit vrije wil dan omdat het moet. De auteurs besteden eveneens aandacht aan de manier waarop ouders, maar ook bv. leerkrachten, een motiverende rol kunnen spelen in de opvoeding en hoe ze in deze broodnodige vitamines van groei voor de jongeren kunnen voorzien.

2.5 DEZE STIJLEN TOEGEPAST OP HET LESGEVEN

Ook een leraar kan een dienende leiderschapsstijl ontwikkelen waarbij hij dezelfde posities als leidinggevende inneemt:

- een **sturende** of inductieve stijl als hij nieuwe kennis wil overbrengen; de leraar kan vertrekken vanuit een uitgewerkt voorbeeld; hij demonstreert hoe hij een probleem aanpakt en expliciteert daarbij zijn denkstappen. Dit gaat om de *docerende* stijl, ideaal voor kennisoverdracht en kwalificatie.

¹⁶ In navolging van het werk van Biesta ontstond er in Nederland een platform 'Onderwijs 2032', een nationale discussie over het doel van onderwijs, wat leidde tot een advies. Ook nu wordt er gefocust op de drie doelen met als slogan 'vaardig, aardig, waardig'.

¹⁷ Zie het boek 'Vitamines voor groei', Acco, 2015 dat Maarten Vansteenkiste schreef samen met Bart Soenens.

- een **steunende** stijl waarbij de leraar de leerlingen in groepjes aan het werk zet, met een omschreven en soms wisselende taakverdeling; de leraar gaat rond in de klas en stuurt de groepjes bij waar nodig. Dit gaat om *coöperatieve werkvormen* die vooral het samenwerken en de sociale interactie bevorderen, ideaal om de socialisatie te bevorderen.
- een **stimulerende** of inductieve stijl waarbij de leraar de leerlingen aanzet om actief aan het onderwijsproces deel te nemen; hij kan dit door *interactieve werkvormen* in te zetten, door aansluiting te vinden bij de leefwereld van de jongeren, door concrete verbanden te laten vinden, door ICT gericht in te zetten. Deze stijl prikkelt de autonomie van leerlingen, ideaal om aan subjectivering te werken¹⁸.

2.6 DE DRIE STIJLEN VAN LEIDING GEVEN¹⁹

2.7 GROEIBELEID OP DRIE NIVEAUS

Met de Bernardusscholen willen we onze leerlingen breed vormen en zorgzaam laten groeien op drie niveaus onder het motto: excelleren in **leren, leven en beleven**.

- Door het bijbrengen van kennis, vaardigheden en houdingen helpen we onze leerlingen zichzelf te ontdekken met zicht op hun interesses en talenten. We begeleiden hen zo goed als mogelijk naar de arbeidsmarkt of het hoger onderwijs.
- Door het voorleven van waarden, attitudes, relationele en sociale vaardigheden en door kennis te maken met onze maatschappelijke tradities en gewoontes leren we onze leerlingen te groeien als medemens en burger.
- We spreken onze leerlingen aan op hun volledige persoonlijkheid met aandacht voor een muzische, lichamelijke, sociale, morele en spirituele vorming. We leren hen in vrijheid en verantwoordelijkheid zorg te dragen voor zichzelf, voor elkaar en voor de wereld.

Deze drie niveaus zijn ondeelbaar met elkaar verbonden en vormen samen één geheel. Het is als een Russische matroesjka, een set van drie poppetjes die mooi in elkaar passen. Zet ze naast elkaar en je kan ze omverblazen; zet ze in elkaar en ze worden sterk.

Zo kunnen we bovenstaande ideeën en concepten met elkaar verbinden.

Bernardus	Trap 1	Trap 2	Trap 3
	De rede	De wil	Het geweten
Biesta	Kwalificatie	Socialisatie	Subjectivering
Onderwijs 2032	Vaardig	Aardig	Waardig
Vansteenkiste	Competentie	verBondenheid	Autonomie

¹⁸ In het werkstuk 'Stimuleren, sturen en steunen' heeft Tom Depaepe, begeleider geschiedenis voor het Katholiek Onderwijs Vlaanderen in de regio Oost-Vlaanderen, de 49 technieken van Doug Lemov [in: Teach like a Champion] geclusterd onder de drie stijlen.

¹⁹ Roeland Broeckart beschrijft [In 'Dienend leiding geven', Lannoo, 2016] op analoge wijze drie posities als leidinggevende, nl. de manager (focus op autonomie), de leider (focus op binding), de coach (focus op competentie). De stijlen, kenmerken en competenties die hij aan elk van deze positie beschrijft, zijn inspirerend voor leerkrachten en opvoeders. De theoloog Cormode beschrijft ook drie stijlen van leiderschap, puttend uit de Christelijke traditie, nl. de bouwer, herder en tuinier, zie www.christianleaders.org/JRL/Fall2002/cormode.htm.

Broeckeaert	Coach	Leider	Manager
Cormode	Bouwer	Herder	Tuinier
Tom Depaepe	Sturen	Steunen	Stimuleren
Werkvormen	Docerend	Coöperatief	Interactief
Bernardusschoolen	Bekwaam	Betrokken	Bezield
	Engagement	Empathie	Enthousiasme
	Leren	Leven	Beleven

